

DOI 10.26886/2311-4517.2(87)2023.1

УДК 336.74/.76:338.246+338.532](477):339.727.2

## **ПОЗИТИВНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ВИМАГАЄ ПРИПИНЕННЯ ЕКСПАНСІОНІСТСЬКОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ**

**Ольга Ривак, кандидат економічних наук, доцент**

Львівський національний університет ім. І.Франка, Україна, Львів

*В умовах глобальної економічної кризи, широкомасштабного російського вторгнення в Україну, уряди країн-боржників покликані вдосконалити податкову і митну систему, соціально-трудове законодавство задля захисту економічних ресурсів, національного виробника, споживача, регулювання структури виробництва, створення нових робочих місць, пожвавлення економічної активності в реальному секторі економіки, отримання достойної винагороди за продуктивну працю. Реструктуризація кредитів в банківській системі повинна здійснюватись з урахуванням цінових індексів, зовнішньоекономічні відносини – з урахуванням паритету купівельної спроможності.*

*Ключові слова: скорочення доходів і зростання цін, зростання кредитних ставок, державний борг, продуктивність праці, природні катастрофи, продовольча безпека, ринки капіталу, міграція, тінізація економіки, експансіоністська політика, внутрішній і зовнішній борг країни, криза банківської системи, проникнення іноземного капіталу, виснаження економічних ресурсів, міжнародні організації, шкідливі технології, економічна ефективність, соціальна корисність.*

*Кандидат экономических наук, доцент Рывак О.С. Позитивная динамика развития мировой экономики требует прекращения*

*експансионистской фискальной политики/ Львовский национальный университет им. И.Франко, Львов, Украина.*

*В условиях глобального экономического кризиса, широкомасштабного российского вторжения в Украину, правительства стран-должников обязаны усовершенствовать налоговую и пошлинную систему, социально-трудовое законодательство для защиты экономических ресурсов, национального производителя, потребителя, регулирования структуры производства, образования новых рабочих мест, оживления экономической активности в реальном секторе экономики, получения достойного вознаграждения за продуктивный труд. Реструктуризация кредитов в банковской системе должна происходить с учетом ценовых индексов, внешнеэкономические отношения – с учетом паритета покупательной способности.*

*Ключевые слова: сокращение доходов и рост цен, повышение кредитных ставок, государственный долг, производительность труда, природные катастрофы, продовольственная безопасность, рынки капитала, миграция, тенезация экономики, экономическая политика, внутренний и внешний долг страны, кризис банковской системы, проникновение иностранного капитала, истощение экономических ресурсов, международные организации, вредные технологии, экономическая эффективность, социальная польза.*

*PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Ryvak O.S. The positive dynamics of the global economy development requires the termination of expansionist fiscal policy / Ivan Franko National University, Lviv, Ukraine.*

*In the conditions of the global economic crisis, the large-scale Russian invasion of Ukraine, the governments of the debtor countries are called to improve the tax and customs system, social and labor legislation*

*to protect economic resources, the national producer, the consumer, regulate the structure of production, create new jobs, revive economic activity in the real sector of the economy, and receive a decent reward for productive work. Credit restructuring in the banking system should be carried out taking into account price indices. Foreign economic relations should be conducted taking into account purchasing power parity.*

*Key words: reduction of incomes and price growth, growth of credit rates, public debt, labor productivity, natural disasters, food security, capital markets, migration, economic shadowing, expansionist policy, internal and external debt of the country, crisis of the banking system, penetration of foreign capital, depletion of economic resources, international organizations, harmful technologies, economic efficiency, social usefulness.*

**Вступ.** Аналітики Міжнародного валютного фонду (МВФ) наприкінці листопада 2022 року передбачили імовірність економічного падіння третини світової економіки на тлі скорочення доходів і зростання цін. Основні причини – російське вторгнення в Україну та сповільнення економічного зростання в Китаї. На США, Європу і Китай припадає дві третини світового виробництва й споживання. Голова МВФ Крісталіна Георгієва на відкритті щорічних зборів МВФ і Світового банку повідомила, що зона євро має серйозні проблеми через скорочення поставок газу з РФ, Китай потерпає від ковідного карантину й кризи на ринку нерухомості, США зіткнулися з падінням реальних доходів населення й споживання через інфляцію, а зростання кредитних ставок пригнічує інвестиції. Попит на експортні товари країн з малими доходами, що розвиваються, скорочується, частка витрат на продовольство й енергоносії зростає внаслідок зменшення їх виробництва, а отже зростання цін на ці групи товарів.

За оцінками МВФ на країни, на які припадає близько третини світової економіки, чекає піврічна рецесія.

У боротьбі з глобальною кризою 2008-го уряди і центробанки розвинутих країн знизили кредитні ставки до фактично нульових, але відновити зростання, яке передувало кризі, не вдалось і досі. На початку 2020-го світова економічна криза загострилась, що пов'язують з ковідною пандемією. Цього року економіка планети опинилась в рецесії, скоротилася на 3%. 2021-го зросла на 6%. 2022 рік – російське вторгнення, енергетична криза, локдаун (сувора ізоляція) в Китаї, зростання інфляції. Провідні інтернет-гіганти – Amazon, Meta, Twitter – почали проводити оптимізацію, масово скорочуючи працівників. За прогнозами фінансистів 2022-го економічне зростання в світі становитиме близько 3%, 2023-го – реальні доходи знижуватимуться, а ціни зростатимуть. На ринку держборгу США виникла криза ліквідності. Відбувається старіння населення планети, сповільнення зростання продуктивності праці й негативні наслідки зміни клімату. Кристаліна Георгієва попереджає: «...світ став більш крихким, геополітичні конфронтації і природні катастрофи, будь-яка країна ризикує стикатися з кризою швидше й частіше» [1, с. 5].

Рівень глобального боргу бурхливо зростає останніми роками. Валовий глобальний борг досяг 263 проценти ВВП в 2020 році, його рівень пів століття швидко зростає однаково в державному і приватному секторі як в розвинутих країнах (США, Єврозона, Японія) так і в країнах з ринком, що формується та країнах, які розвиваються (EMDEs). В країнах EMDEs, держборг зріс на 9 процентних пунктів до 63 процента від ВВП в 2020 році. Країни G-20 в межах своєї організації спільно докладають зусиль формувати каркас боргу через реструктуризацію [2].

Аналітик Ігор Швець слушно зауважив, що американців хвилює їхнє особисте життя – високий рівень інфляції – 11% (в грудні 2022 р.), а ставка Федеральної резервної системи за федеральними кредитами – 4%. Це незвично для США. «Америка для американців» - це популістичне гасло Трампа, яке дуже подобається виборцям. Трамп доклав багато зусиль, щоб ослабити НАТО як організацію, так і фінансово. Президент Джо Байден і його адміністрація доклали значних зусиль, щоб відновити єдність і могутність оборонного Альянсу. 22 лютого 2022 року, за день до повномасштабної війни, Дональд Трамп заявив, що «російський президент «дуже кмітливий» і зробив «геніальний хід», проголосивши дві області на сході України «незалежними державами» та перекинувши у них російські збройні сили. До виборів президента США ще далеко. Саме тому важливо, щоб Україна перехопила стратегічну ініціативу і здобула перемогу на полі бою восени чи влітку цього, 2023-го року, до виборів президента США [3, с. 2; 12, с. 8].

За даними Євростату в грудні 2022 року гармонізований індекс споживних цін у зоні євро становив 9%, а ставка за депозитним інструментом ЄЦБ – 1%. Найбільше у зоні євро за рік подорожчали енергоносії (на 41,9%), продукти харчування, алкоголь і тютюн (13,1%), промислові товари (6%) і послуги (4,4%) [4, с. 7; 12, с. 8].

Гібридна війна зобов'язує кожну країну охороняти свою територію. Видання The Hill констатувало, що «США досі не знають кому належать три восьмикутні об'єкти, збиті американськими військовими приблизно через тиждень після того, як ті збили китайську розвідувальну кулю біля узбережжя Південної Кароліни. Останній об'єкт був збитий над озером Гурон у штаті Мічиган винищувачем F-16 і мав форму восьмикутника й перебував на висоті 20 тисяч футів, а відтак становив небезпеку для комерційних літаків» -

повідомило видання The Street Journall. «Представники Пентагону, Федерального управління авіації і Міністерство внутрішньої безпеки уже зібрали уламки і детально їх обстежують...» [5, с. 2].

Для боротьби з крайньою бідністю в 74 країнах світу з найнижчими доходами одним із найбільших джерел фінансування є Міжнародна асоціація розвитку Світового банку (IDA). IDA надає гранти та позики з нульовими або низькими відсотками (доходами у вигляді відсотків) для проектів і програм, які сприяють економічному зростанню, формують стійкість і покращують життя бідних людей у всьому світі. З 1960 року IDA надала близько 458 мільярдів доларів на інвестиції в 114 країнах світу.

13 вересня 2022 року Японія та Світовий банк прийняли IDA20 Lanch (очна презентація). Глобальна спільнота консолідує зобов'язання перед найбіднішими верствами населення пакетом 93 млрд. дол. США. Пакет IDA20 вартістю 93 млрд. дол. США виділяється, щоб допомогти країнам з низьким рівнем доходу відновити свої економіки для запобігання криз, що накладаються одна на одну: *зміни клімату, COVID-19, конфлікти, інфляція, зростання боргу та відсутність продовольчої безпеки*, – які непропорційно сильніше б'ють по *найбідніших людях*. Передусім, це інвестиції у людський капітал – освіту, охорону здоров'я та харчування, а також вакцини проти COVID-19 – відзначено на IDA20Lanch. Це також (1) надання більшої та гнучкої підтримки країнам, які переживають нестабільність і конфлікти; (2) реалізація боргової політики для сприяння сталим практикам запозичень і кредитування в країнах Міжнародної асоціації розвитку (МАР). Пакет у розмірі 93 млрд. дол. США став можливим завдяки донорським внескам із 52 країн із високим і середнім рівнем доходу на загальну суму 23,5 млрд. дол. США, а також додатковому фінансуванню, залученому на ринках капіталу, погашенню та власним

внескам Світового банку [6].

У відкритій економіці країни внутрішні довготривалі позики уряду, країни за умови несприятливого інвестиційного клімату, спричиняють інфляцію, знецінення національної валюти, виникнення і нарощування дефіциту поточного рахунку, що супроводжується подальшим знеціненням національної валюти, впливом реального і фінансового капіталу за межі країни, розшаруванням населення за доходами, зубожінням значної частини населення, еміграцією з метою працевлаштування або ж отримання вищої заробітної плати в іншій країні, економічною експансією іноземного капіталу, тінізацією економіки.

**Виклад основного матеріалу.** Економічна експансія крупними іноземними фірмами спрямовується на країни, які внаслідок довгострокової експансіоністської політики своїх урядів накопичили великий внутрішній і зовнішній борг, наслідком якого є інфляція, девальвація, що означає посилення боргової залежності. Метою економічної експансії іноземців є отримання вигід від заволодіння інтелектуальною власністю і отримання високих прибутків завдяки експлуатації економічних ресурсів країни-боржника.

Є багато підтверджень такої практики. За інформацією німецького видання Bild китайська судноплавна компанія COSCO з дозволу уряду Німеччини придбала майже чверть (24,9%) акцій контейнерного терміналу Tollerort у порту Гамбурга. МЗС і спецслужби Німеччини застерігали щодо невикладності цієї угоди, оскільки Гамбурзький порт – один із ключових портів не лише для Німеччини, як країни-експортера/імпортера, але й для всієї Європи, проте канцлер Шольц цю інвестицію підтримав.

Китай уже давно увійшов у німецьку економіку. Майже 20% акцій німецького автовиробника Mercedes-Benz є власністю двох



китайських компаній, а саме – державної Beijing Automotive Group (9,98%) і Li Shufu – компанії, що є власником автомобільного бренду Geely (9,69%). 18% акцій відомого виробника офсетних друкарських машин Heidelberg Druck-maschinen (земля Баден-Вюртемберг), який 2019 року мав близько 11,5 тис. співробітників, а річний обсяг продажів становив 2,35 млрд. євро – сьогодні у руках китайців. У серпні 2016 року 90% акцій інженерно-механічної компанії Kuka придбала китайська компанія Midea (2020 рік: 14 тисяч співробітників, річні продажі – 2,6 млрд. євро). Понад пів століття головними клієнтами компанії Kuka були автовиробник Volkswagen і Deutsche Bahn (державна залізниця Німеччини). 2021 року Midea витіснила останніх міноритарних акціонерів. Патенти й ноу-хау очевидно перейдуть до Китаю, де Midea вже створює філії. У червні 2020 року китайська корпорація Fosun повністю заволоділа Гамбурзьким брендом одягу Tom Tailor за символічну ціну – один євро – після оголошення цією компанією про банкрутство. Зараз китайці за посередництва компанії Jive Auto Parts GmbH контролюють 85% акцій виробника автомобільних запчастин Grammer AG – німецької компанії з ремісничими традиціями, що сягають 19-го століття. 2005 року Grammer створив виробничі потужності у Чангуні й Пекіні. Китайські інвестори приєдналися до німецької компанії 2017 року спочатку з невеликою часткою 3-5%. Китайці – констатує Bild – віднедавна повністю контролюють компанію Biotest – німецького виробника ліків (2019 рік: річні продажі – 419 млн. євро, понад 1,6 тис. співробітників). Biotest заснована в 1946 році у Франкфурті-на-Майні й виробляє препарати з плазми крові. 2018-го Biotest «розлучився» із своїм американським підрозділом – оскільки «влада США мала побоювання щодо входження Китаю». За даними Bild – найсвіжіший приклад китайської економічної експансії у ФРН – Дортмундський виробник



мікросхем Elmos, який хоче купити його конкурент Silex, що на 100% контролюється компанією Sai Microelectronics з Китаю. Федеральне відомство з охорони конституції ФРН «застерігає від цього кроку – через ризик посилення залежності від КНР на ринку напівпровідників» [7, с. 7].

В умовах гібридної війни загострюється проблема ефективного використання економічних ресурсів – праці, землі, капіталу і підприємницького хисту, які є рідкісними, а потреби безмежними. Економічна ефективність як співвідношення ефекту до витрат означає що на одиницю корисного продукту витрачається якомога менша кількість економічних ресурсів, які зосереджені на виробництві продуктів, які оптимально задовольняють потреби суспільства в цілому і кожного індивіда зокрема тепер і в майбутньому, мінімізуються негативні побічні ефекти виробництва й споживання. Ціна продукту споживання, а також економічного ресурсу залежить від його рідкості і інтенсивності потреби.

В довгостроковому періоді неможливо відрегулювати дефіцит поточного рахунку платіжного балансу вдаючись до позик, як внутрішніх так і зовнішніх. Однак, економіка має знайти спосіб відрегулювати дефіцит. Досягти цього можна тільки за умови якщо уряд поставив за мету досягти внутрішнього балансу. Внутрішній баланс означає, що Валовий внутрішній продукт досягається на рівні повної зайнятості. Економіка країни є успішнішою, якщо валовий національний дохід є більшим, ніж валовий внутрішній продукт. Зовнішній баланс досягається тоді, коли зовнішньоторговельний баланс повністю врівноважується у продовж короткострокового періоду.

За десять місяців визвольної війни для фінансування держбюджету України залучено понад 31 млрд. доларів від партнерів.

Майже 200 млрд. грн. вдалося залучити від продажу військових облігацій [8, с. 1-2]. Однак власники облігацій зазнають значних матеріальних втрат, як і вітчизняні покупці облігацій внутрішнього державного займу внаслідок їх знецінення через зростання цін, і відсоткових ставок. Від 03.06.2022 р. облікова ставка НБУ підвищена від 10% річних до 25% річних. Станом на початок лютого 2023-го вона залишається на цьому ж рівні (рішення від 27.01.2023) [9]. Інвестиційний клімат вкрай несприятливий. Наступного року, згідно оцінки українського уряду, державі потрібно близько 38 мільярдів доларів для покриття бюджетного дефіциту, і 17 мільярдів доларів – для реалізації проєктів швидкої відбудови [10, с. 2]. Валовий зовнішній борг України в кінці III кварталу 2022 року становив 124 млрд. 239 млн. дол. США, 4543 млрд. 42 млн. грн. за офіційним курсом грн. до дол. США чистий зовнішній борг (валовий зовнішній борг мінус зовнішні активи за борговими інструментами) станом на 30.09.2022 дорівнював мінус 36 млрд. 426 млн. дол. США.

Боргова залежність країни посилюється, якщо запозичені для фінансування довгострокового дефіциту державного бюджету кошти, як в іноземній, так і в національній валюті спрямовуються на фінансування споживчих видатків і мілітаризацію. Використання космічних технологій для війни і оборони знижують продуктивність праці та інші показники економічної ефективності, а також вкрай негативно відображаються на життєдіяльності суспільства в цілому і кожного індивіда зокрема як окремих країн, так і в масштабі цивілізації планети Земля.

За інформацією Кабінету Міністрів України в 2022 році 698,7 млрд. грн., (17,76 млрд. євро згідно офіційного середнього за період курсу гривні до євро) перерахувала до державного бюджету Державна податкова служба України, що на 46,6 млрд. грн. більше

порівняно з показником 2021-го. З урахуванням зростання споживчих цін у 2022 році на 26.6%, реальні надходження бюджету від ДПС зменшились і становили 512,8 млрд. гривень [11, с. 1; 26, с. 1]. 99,7 млрд. дол. США становив товарообіг України за 2022 рік, імпорт – 55,5 млрд. дол. США, експорт – 47,2 млрд. дол. США /на 15% менше імпорту. За попередніми даними за три квартали 2022 року в Україну надійшло приватних грошових переказів обсягом 9,8 млрд. дол. США. Обсяги грошових переказів у III кварталі 2022 р. становили 9,4% до ВВП [9]. За оцінкою інституту світової економіки Кіля з кінця січня до кінця листопада 2022 року загальна сума анованої та наданої офіційної фінансової, військової та гуманітарної допомоги країн-партнерів України перевищила 120 млрд. дол. США, що на 154,2% перевищує експортні надходження за 2022 рік [12, с. 7]. Пролонгація дефіциту торговельного балансу неприпустима.

В червні 2022 року Україна здобула статус кандидата на вступ у Євросоюз. В резолюції Європарламенту, ухваленій у Страсбурзі на пленарному засіданні в кінці листопада 2022 р., яку підтримали 494 європарламентарі, 58 були проти, 44 утримались, йдеться про те, що «Європарламент засуджує воєнні злочини й акти тероризму, скоєні проти цивільного населення російською федерацією та її ставлениками, котрі мають деструктивні політичні цілі в Україні та на території інших країн, і визнає російську державу державою-спонсором тероризму і державою, що використовує засоби тероризму». Проте Євросоюз на сьогодні не має єдиного визначення «державо-спонсор тероризму», а отже, юридичних інструментів, які давали б змогу вводити відповідні санкції щодо таких країн, тому Євродепутати закликали ЄС та національні уряди розробити законодавчу базу ЄС для визначення держав спонсорами тероризму, що матиме наслідком значні обмежувальні заходи проти цих країн і

відносин ЄС з ними [13, с. 2]. Міжнародним й національним інститутам відповідальним за дотримання законодавчої бази необхідно мати повне визначення поняття «кіберзлочин» для протидії таким злочинам на всіх рівнях світового господарства.

За словами голови Служби безпеки України генерал-майора Василя Малюка, особливий акцент нині зроблено на контррозвідці. Водночас Служба безпеки активно бореться із внутрішнім ворогом. Він наголосив, що нині неприпустима жодна імітація активної роботи: «Це справжня оперативна бойова робота, контрдиверсійні, антитерористичні операції. І ті, хто не встиг перейнятися цим, - вибачте, з ними будемо прощатися» [14, с. 1].

В кінці листопада 2022 року з ініціативи України Рада безпеки ООН провела термінове засідання у зв'язку із ракетними ударами на об'єкти цивільної інфраструктури та вбивства мирних жителів. Президент України Володимир Зеленський закликав світову спільноту засудити енергетичний терор і «дати чітку оцінку вчинкам держави-терориста відповідно до розділу 7 Статуту ООН. Світ не може бути заручником одного міжнародного терориста». Заступник Генерального секретаря Радбезу ООН Розмарі Ді Карло, яка головувала на засіданні, заявила, що «ООН рішуче засуджує ці напади і вимагає, щоб Росія негайно припинила ці дії. За будь-які порушення законів має бути відповідальність». Постійна представниця США при ООН Лінда Томас-Грінфілд назвала нелюдською таку стратегію росіян, наголосивши, що Москва вдалася до неї на тлі серії поразок на полі бою. Вона наголосила, що атаки на мирну інфраструктуру призвели до відключення енергопостачання поза межами України, створили серйозні ризики на ядерних об'єктах, а тому необхідно домогтися створення механізму відповідальності [15, с.2]. З 30 липня Україна збільшила імпорт своєї електроенергії в

Євросоюз у 2,5 раза – із 100 мВт до 250 мВт за годину, з огляду на складну ситуацію в європейських друзів через значне скорочення постачання газу росіянами [16, с. 4-5]. Канцлер Німеччини Олаф Шольц звернувся до російського диктатора Путіна із закликом припинити ракетні удари по мирному населенню. Президент Франції Емманюель Макрон зазначив: «Будь-який удар по цивільній інфраструктурі – воєнний злочин, його не можна залишати безкарним» [15, с.2].

Українське МВС у спеціальній заяві офіційно заявило, що росія взагалі не має права перебувати в ООН, і зокрема займати крісло постійного члена Радбезу, оскільки після розпаду СРСР нелегітимно перебрала на себе права країни- правонаступниці. В заяві українського зовнішньополітичного відомства наголошено, що у Статуті ООН немає слів «російська федерація», а країна не пройшла процедур для офіційного набуття членства в організації, передбачених документом, так, як це свого часу зробили Чехія і Словаччина після розпаду Чехословаччини. Українські дипломати вказують на те, що дії росії як постійного члена Радбезу ООН та члена ООН загалом не відповідають принципам миролюбності та гарантування миру. Приклад цього – загарбницькі війни, розв'язані рф проти України, Молдови, Грузії, Республіки Ічкерія, втручання у внутрішні справи країн Балто-Чорноморського регіону, зловживання правом вето в Раді Безпеки тощо [17, с. 2]. 143 держави проголосували за резолюцію Генеральної Асамблеї ООН на підтримку територіальної цілісності України й повної реалізації Статуту ООН [18, с. 2-3].

Генеральний директор МАГАТЕ щодо переговорів з агресором про створення зони безпеки навколо Запорізької АЕС (найбільшої атомної електростанції Європи) Рафаель Гроссі наголосив: «Люди

повинні усвідомити, що ми не можемо продовжувати розраховувати на удачу, щоб уникнути ядерної аварії» [19, с. 1]. В січні 2023 року Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) розмістило постійні місії на українських атомних електростанціях: Рівненській, Чорнобильській, Південноукраїнській та Хмельницькій АЕС. Рафаель Гроссі запевнив, що МАГАТЕ ніколи не визнає росію власницею української Запорізької АЕС, і зазначив, що місії МАГАТЕ на українських АЕС працюватимуть на офіційний запит уряду України та надаватимуть поради і технічну допомогу. Робота місії триватиме протягом воєнного часу та деякий період після нього. Щоб відновити все, що було пошкоджено [20, с. 1]. Внаслідок російської агресії Україна на сьогодні одна із найбільш забруднених мінами і снарядами країн світу (близько 30% усієї площі країни). Потреба в розмінуванні зростає в міру визволення українських територій [21, с. 1].

В січні 2023 року экс-прем'єрміністр Великої Британії Борис Джонсон, член британського парламенту здійснив четвертий візит в Україну за час війни. Він заявив, що «наявність сучасної зброї в української армії не призведе до ескалації, адже росія й так використовує на українській території всі наявні в неї засоби... Україна заслуговує на всю можливу допомогу» [21, с. 2]. 4,5 млрд. дол. США грантових коштів від США отримає Україна в межах фінансування підтримки державних видатків на 2023 рік [23, с. 1]. Очевидно, що ці грантові кошти частково можна використати на роботи із вдосконалення податкового, митного та соціально-трудового законодавства.

Європейський банк реконструкції та розвитку надасть до 3 млрд. євро протягом 2022-2023 років, щоб допомогти українському бізнесу та економіці продовжувати функціонувати. З початку повномасштабного вторгнення рф ЄБРР виділив Україні понад

мільярд євро фінансової допомоги. Цільове призначення коштів – підтримка реальної економіки – енергетична та продовольча безпека, відновлення залізничної інфраструктури, підтримка фармацевтичної промисловості [24, с. 1].

Станом на червень 2022 року згідно першої верифікованої оцінки на відновлення України необхідно було 350 млрд. дол. США, а на кінець цього ж року – за оцінками Світового банку – близько 700 млрд. дол. США на наступні десять років. За повідомленням прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, в Україні розпочато процес створення міжнародного реєстру збитків завданих країні російською агресією. «Зробимо все, щоб конфіскувати сотні мільярдів доларів, заморожених на Заході, і спрямувати їх на відновлення нашої держави» - сказав він і повідомив, що за час повномасштабної війни на сектор безпеки і оборони передбачено понад 1,2 трлн. грн. Витрачені у 2022 році кошти на закупівлю зброї та техніки, яка ефективно нищить окупантів й закладені в бюджет на 2023 рік чітко це демонструють [8, с. 2].

Міністр фінансів України Сергій Марченко проінформував, що у 2023 році Україні необхідно понад 3 млрд. дол. США фінансової підтримки щомісяця тільки на покриття соціальних видатків [25, с. 1]. За повідомленням Державної служби статистики України ІСЦ в річному вимірі пришвидшився до 126,6%. А пенсії у 2022 р. проіндексовано на 16%. За період січень 1998 року – грудень 2022 року ІСЦ за розрахунками ДССУ дорівнював 1989,1%, тобто ціни зросли майже у 20 разів [26, с. 2]. За період січень 1998 року - січень 2023 року – 2005,0%. Ціни зросли у понад 20 разів [27, с. 3].

Президент України Володимир Зеленський констатував той факт, що «наявна податкова система не влаштовує ані тих, хто сплачує податки. Не влаштовує вона й тих наших людей, які



отримують зарплати та пенсії з цих податків» [18, с. 2-3]. У вересні 2022 року чергову спробу вдосконалити податкову систему зробили автори податкової реформи, яку назвали «10-10-10». Для розгляду в парламенті проект запропонованого закону вноситься на розгляд КМУ. Автори проекту пропонували встановити процентну ставку на податок на прибуток, на податок на доходи фізичних осіб і на податок на додану вартість по 10%, скасувати єдиний соціальний податок, скасувати відшкодування ПДВ для експортерів та військовий збір (3%). Проте, пропозиції авторів проекту щодо компенсаторів надходжень до бюджету такі як: додаткова рента на видобуток природного газу, додаткові акцизи з алкоголю і тютюну, додаткові екологічні податки на сьогоднішній день є деструктивними. Вони протидіють детінізації економіки, на ефект якої і покладаються автори проекту. [28, с. 4]. Однак, дарма у Кабінеті Міністрів України вирішили, що вдосконалення податкової системи сьогодні не на часі.

Зустріч міністрів економіки країн «Великої сімки», яка проходила в місті Нойгарден у вересні 2022 року, яку журналісти назвали «економічним Рамштайном», відзначилась тим, що очільники економічних відомств країн-учасниць обговорювали шляхи підтримки України. Міністр економіки України, перший віце-прем'єр – міністр Юлія Свириденко, яка представляла нашу державу на цій зустрічі презентувала її учасникам платформу для потенційних інвесторів Advantage Ukraine, яка містить понад 500 інвестиційних проєктів та можливостей у десяти секторах економіки для реалізації плану відновлення України. Проте, прохання міністра економіки України щодо пролонгації та розширення рішень, покликаних сприяти українському експорту, які було ухвалено після повномасштабного вторгнення росії, як-то скасування імпорتنих мит, спеціальних захисних мит у вигляді тарифної квоти, антидемпінгових мит,

односторонніх преференцій в окремих галузях, ухвалених урядами країн-партнерів не на користь як Україні так і країнам G7. Уряд не повинен застрягнути на тимчасових заходах, спрощенні вітчизняного законодавства для заохочення інвестицій [29, с. 2].

Якщо прожитковий мінімум нелегітимний, а індексація трудових доходів здійснюється тільки за місяці, в яких ціновий індекс перевищує 1%, банківська система на межі краху, оскільки отримує прибутки лише від здійснення операцій, значить доходи, як і банківські кредитні й депозитні платежі потребують коригування з урахуванням цінових індексів, як тимчасовий захід. За інформацією НБУ на 1 грудня 2022 року частка прострочених позик, наданих фінансовими установами, становила 37%, а від початку великої війни обсяги відрахування в резерви НБУ становлять близько 11% працюючого кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого 2022 року [12, с. 5; 30, с. 41].

Аналітики регулятора попереджають – частка токсичних кредитів через певний час становитиме 60%. У Приватбанку на 1 грудня 2022 року непрацюючих кредитів було на суму 188,1 млрд. грн., в Ощадбанку – 48.2 млрд. грн. В іноземних фінансових установах обсяги токсичних кредитів зросли загрозливими темпами, зокрема, у «Креді Агріколь Банку» - на понад 540%, «Райффайзен банку» - на 450%. Відбувається критичне накопичення проблемної заборгованості. Аналітик Андрій Волков вважає, що ближче до весни 2023-го банкрутами можуть стати 20% позичальників банків. Експерти пропонують три рецепти: реструктуризація, продаж таких кредитів (цього не слід узаконювати), або їхнього списання (нераціональне рішення) [30, с. 4]. Для запобігання краху банківської системи необхідно відрегулювати податкову і митну систему та законодавство з регулювання соціально-трудових відносин: 1) зменшити кількість

податків і податкових платежів; 2) зменшити в декілька разів обсяг нормативно-правових актів; 3) зменшити середню ставку оподаткування на підприємницький сектор до 33%; 4) убезпечити суб'єктів економіки країни від негативних наслідків подвійного оподаткування; 5) при вдосконаленні митного законодавства сконцентрувати увагу на забезпеченні захисту національного виробника від недобросовісної конкуренції нерезидентів, споживача і інвестора від неякісних продуктів споживання, та неякісних інвестиційних продуктів, довкілля – від негативного впливу шкідливих технологій; 6) у сфері трудових відносин дотримуватись конвенції Міжнародної організації праці.

Понад  $\frac{1}{2}$  населення рф мають подвійне громадянство. Оголошена у вересні 2022 р. мобілізація призвела до втечі з росії 700 тисяч осіб працездатного віку [12, с. 8]. З різних причин значна частина владних структур рф за інерцією намагаються виправити економічне становище країни за рахунок периферії. Загострення економічної кризи, спричинене вкрай неефективним використанням економічних ресурсів на території рф, супроводжувалось нарощуванням тінізації економіки, втратою держави можливостей повноцінно виконувати належні їй економічні функції внаслідок пролонгації довготривалої експансіоністської політики, яка спричинила посилення розшарування населення за доходами, зубожіння переважної частини населення країни, надмірну мілітаризацію країни та накопичення різних видів зброї – варварське захоплення територій країн, які здобули національну незалежність після розпаду СРСР. Після Другої світової війни в СРСР було здійснено нуліфікацію – ліквідацію старих грошових знаків і випуск нових у значно меншій кількості, що спричинило втрату населенням країни майже усіх заощаджень.

Україна, щоб вистояти у важкій війні з агресором, звертається до світу по військову матеріальну, фінансову допомогу, а високі функціонери влади часто виявляються причетними до того, що неприйнятно у цивілізованому світі – корупційні дії, неетичні вчинки, незаконні операції з державними коштами. Так, наприклад, спеціальна антикорупційна прокуратура, Національне антикорупційне бюро в межах відкритого кримінального провадження досліджують оприлюднену у пресі, здобуту власними силами інформацію журналістського розслідування «Дзеркала тижня» про те, що у Міністерстві оборони України спритники могли покласти у свою кишеню за приблизними підрахунками до 4 млрд. грн. внаслідок укладених угод між клерками Міноборони і постачальниками продуктів харчування для військових *за завищеними у кілька разів цінами* [31, с. 1, 3].

Згідно з повідомленням НАБУ на хабарі викрили топ-чиновника – уже колишнього заступника міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури Василя Лозинського. Детективи затримали його під час отримання 400 тис. дол. США *неправомірної вигоди за сприяння укладенню угод на закупівлю техніки й обладнання за завищеними цінами*. Так, влітку 2022 року уряд України виділив 1 млрд. 680 млн. грн. на придбання пересувних котелень, дизель-генераторів, системи очищення води насосних станцій щоб скерувати їх туди, де внаслідок ворожих атак склалась критична ситуація із проживанням людей, забезпеченням водою, світлом і теплом. Постачальники з якими було укладено угоди щодо постачання цього обладнання *значно завищували вартість послуг*. Різницю між цією і реальною ціною (називають суму 280 млн. грн.) мали віддати тому, хто забезпечив їм перемогу на тендерах [31, с. 3].

Журналіст-розслідувач Євген Міклуша, який не перший рік

займається розслідуванням *зловживань з профспілковим майном*, яке профспілки незаконно відчужували, продавали, здавали в оренду *за заниженими цінами на користь третіх осіб*, після того як опублікував своє розслідування, зробив ще кілька звернень до правоохоронних структур. Правоохоронці почали розслідування. Наразі це історія про колишнього державного реєстратора, унаслідок незаконних дій якого з державної власності вибув адміністративний будинок у центрі Львова загальною площею майже 4000 м<sup>2</sup>, ринкова вартість якого 153 млн. грн. будинок профспілок, який належав обласній організації профспілок. Колишній державний реєстратор, якому за клопотанням прокуратури суд оголосив підозру, в минулому неодноразово фігурував у кримінальних справах про махінації з землею [32, с. 7].

Прем'єр-міністр України на засіданні уряду повідомив, що сфера бізнес-клімату потребує поліпшення. «Ідеться про дерегуляцію. Нині в Україні існують фактично 1000 інструментів регулювання для бізнесу, 528 дозволів, 224 ліцензії, 157 погоджень, десятки декларацій, висновків, посвідчень та свідоцтв». Зараз створюється міжвідомча група для розгляду у прискореному режимі усіх цих інструментів контролю і регулювання [33, с. 2].

У вересні 2022 року прем'єр-міністр Денис Шмигаль повідомив, що в Україні цього року планують скоротити третину всього штату урядовців. За станом на вересень вже було скорочено близько 8 тисяч працівників держустанов. За повідомленням очільника уряду скорочення пов'язані з різними причинами, насамперед з війною і цифровізацією послуг. Хоча не варто покладатися виключно на цифровізацію послуг, оскільки вона не захищає споживача від шанхайських операцій. Міський голова Львова Андрій Садовий пояснив скорочення персоналу міськради тим, що кошти з центру не надходять, бракує грошей у бюджеті розвитку (багато зарплат у

міськраді та усіх її структурних підрозділах виплачували саме з бюджету розвитку) [34, с. 9].

За повідомленням Укрінформу від 14.07.2022, під час виступу на міжнародній конференції в Гаазі Президент України Володимир Зеленський повідомив, що російські окупанти викрали близько 200 тис. дітей з території України, а за повідомленням на початок вересня 2022 року 27 000 дітей (із 557 000 депортованих до РФ) ідентифікували українські профільні відомства та правоохоронні органи. І лише 53 уже вдалося повернути [35, с. 1]. Офіційно з'ясовано, що в Росії є державна систематична програма, згідно указу президента Росії Володимира Путіна, вивозу, перевиховання, усиновлення дітей України. На замовлення Держдепартаменту США дослідники Школи суспільного гуманітарного здоров'я Єльського університету США точно з'ясували, що 6000 українських дітей віком від 4 місяців до 17 років утримують, як мінімум в 43-х таборах, розміщених від Криму до Магадану. В Міністерстві зовнішніх справ США підтвердили, що звичайно значно більше дітей, але точно визначено 6000. Інструкторами є представники різних національностей. Дітей вчать як воювати. Це жахлива частина російського геноциду [36]. Мабуть не всі з 9 мільйонів, за даними ООН, українських громадян, які за п'ять місяців війни вимушені були виїхати як біженці за кордон, рятуючись від смерті, втративши житло і роботу, повернуться на батьківщину і відроджуватимуть її, підніматимуть з руїн. І чи повернемо колись після «фільтрації» хоч би частину з тих тисяч полонених наших бійців і вже депортованих Росією 3 мільйонів українців, серед яких 459 тисяч дітей? [16, с. 4-5]. За повідомленням від 6 січня 2023 року, 7 915 287 українців, за інформацією Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, прибули до країн Європи з початку повномасштабного

російського вторгнення [37, с.1].

У щорічному Посланні до Верховної Ради про внутрішнє і зовнішнє становище України Президент Володимир Зеленський констатував, що «вся територія нашої держави потребує перебудови тих об'єктів інфраструктури, енергетики, соціальної сфери та іншого, що не відповідає сучасним безпековим вимогам». Далі він сказав: «Я дякую всім країнам, дякую всім народам Європи та світу, які допомагають нашим людям! Але ми повинні зберегти їх як частину українського суспільства. Маємо забезпечити їхнє повернення. Це передбачає різні компоненти роботи. Гарантування безпеки й економічне зростання» [18, с. 2-3].

Рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 5 лютого 2023 року відповідно до статті 107 Конституції України введеним в дію Указом Президента України «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» від 5 лютого 2023 року №57/2023 встановлено 200 юридичних осіб, 18 обмежувальних заходів (згідно Закону України «Про санкції») та строк їх застосування – п'ятдесят років. У додатку до Рішення йде перелік юридичних осіб із усіма необхідними юридичними реквізитами, місцезнаходження яких – Російська Федерація. Згідно переліку обмежувальних заходів (санкцій) визначено (1) блокування активів – тимчасове позбавлення права користуватися та розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними; (2) обмеження торговельних операцій (повне припинення); (3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України (повне припинення); (4) запобігання виведенню



капіталів за межі України; (5) зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань; (6) анулювання або зупинення ліцензій та інших дозволів, одержання (наявність) яких є умовою для здійснення певного виду діяльності, зокрема, анулювання чи зупинення дій спеціальних дозволів на користування надрами; (7) заборона участі у приватизації, оренді державного майна резидентами іноземної держави та особами, які прямо чи опосередковано контролюються резидентами іноземної держави або діють в її інтересах; (8) заборона користування радіочастотним ресурсом України; (9) обмеження або припинення надання електронних комунікаційних послуг і використання електронних комунікаційних мереж (повне припинення); (10) заборона здійснення публічних та оборонних закупівель товарів, робіт і послуг у юридичних осіб – резидентів іноземної держави державної форми власності та юридичних осіб, частка статутного капіталу яких знаходиться у власності іноземної держави, а також публічних та оборонних закупівель у інших суб'єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів, робіт, послуг походження з іноземної держави, до якої застосовано санкції згідно з цим Законом; (11) заборона або обмеження знаходження іноземних невійськових суден та військових кораблів до територіального моря України, її внутрішніх вод, портів та повітряних суден до повітряного простору України або здійснення посадки на території України (повна заборона); (12) повна або часткова заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом (повна заборона); (13) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10% і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління

юридичною особою чи її діяльність; (14) запровадження додаткових заходів у сфері екологічного, санітарного, фітосанітарного та ветеринарного контролю; (15) припинення дії торговельних угод, спільних проектів та промислових програм у певних сферах, зокрема у сфері безпеки та оборони; (16) заборона передання технологій, прав на об'єкти права інтелектуальної власності; (17) заборона на набуття у власність земельних ділянок; (18) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленими цим Законом (заборона укладання договорів та вчинення правочинів).

У пункті 4 Рішення призначено: Кабінету Міністрів України та Національному банку України забезпечити реалізацію і моніторинг ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) передбачених пунктом 2 цього рішення, а саме застосовувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до юридичних осіб згідно з додатком. Пунктом 5 призначено Міністерству закордонних справ України поінформувати компетентні органи Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та інших держав про застосування санкцій і порушити перед ними питання про запровадження аналогічних обмежувальних заходів. Указом Президента №57/2023 від 5 лютого 2023 року призначено контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України покласти на секретаря Ради національної безпеки і оборони України [38, с. 6-31]. Вищезазначене Рішення Ради національної безпеки і оборони України введене в дію Указом Президента України прийнято на користь України, Росії і світового співтовариства, оскільки заборона (обмеження) видів діяльності, визначених цим Рішенням є метою запобігання негативного ефекту від поширення та використання продуктів продуцентами яких є перелічені у цьому надзвичайно

важливому документі юридичні особи, перелік яких безумовно можна упродовж часу доповнювати, оскільки вони несуть загрозу для здоров'я, життя людей, їх майна, негативно впливають на флору, фауну, життя на Землі.

За попередньою оцінкою Мінекономіки (з використанням непрямих методів розрахунку та інструментів моделювання), зробленою з урахуванням оперативної оцінки Держстату реального ВВП за три квартали 2022 року (у I кварталі 2022 року зменшення порівняно з I кварталом 2021-го на 15,1%, у II кварталі 2022-го – на 37,2%, у III кварталі 2022 року – на 30,8% відповідно), падіння ВВП за підсумками 2022-го оцінюють на рівні 30,4% [ $\pm 2\%$ ] (зростання на 3,4% у 2021 році). Враховуючи певну стабілізацію ситуації з енергопостачанням після обстрілів в листопаді, падіння ВВП у IV кварталі 2022 року оцінено на рівні 35,5% [ $\pm 2\%$ ] [39, с. 2]. 31,7% ВВП становлять витрати на сектор безпеки і оборони, що вшестеро перевищує довоєнний бюджет [40, с. 1]. На оборону за 2022 рік спрямовано понад трильйон 200 мільярдів гривень [18, с. 3].

41,1 млрд. дол. США втрат зазнав український агросектор внаслідок повномасштабного вторгнення РФ за рік війни, повідомляє Центр досліджень продовольства та землекористування КШЕ та Мінагрополітики [41, с. 1]. Наприкінці жовтня 2022-го уперше в історії двосторонніх відносин України та Республіки Гвінея-Бісау відбулися переговори на найвищому рівні між Президентом Республіки Гвінея-Бісау, який, щонайважливіше, є головою Економічного співтовариства держав Західної Африки (ECOWAS) та Президентом України Володимиром Зеленським під час яких предметно обговорено зусилля України для подолання глобальної продовольчої кризи, зокрема, щодо експорту українського продовольства з портів на Чорному морі. Володимир Зеленський подякував Умару Сісоко

Ембало за підтримку принципів міжнародного права й територіальної цілісності України під час голосування Генеральної Асамблеї ООН за резолюцію, яка засуджує злочинну російську спробу анексії української території, а також за підтримку необхідності продовження спільної експортної зернової ініціативи, зауваживши, що нині РФ блокує 170 суден із зерном для країн Африки та Азії, а тому продовження перемовин щодо продовольчого експорту має відбутись у листопаді [42, с. 2].

В останню суботу листопада в Україні та світі вшановують пам'ять жертв голодоморів 1921-1923, 1946-1947 років та найжахливішого й наймасштабнішого Голодомору 1932-1933 років, який називають геноцидом, оскільки тодішній терор, що тривав понад 20 місяців, за різними оцінками, забрав життя 4-8 мільйонів українців – дітей, жінок, чоловіків, літніх людей, яких знищив сталінський режим голодною смертю, щоб зламати дух українців. У ці дні в столиці України 2022-го року було організовано Міжнародний установчий саміт із продовольчої безпеки – International Summit on Food Security, який започаткував ініційовану Президентом України Володимиром Зеленським зернову гуманітарну програму Grain from Ukraine в межах Продовольчої Програми ООН. Програма передбачає закупівлю партнерами аграрної продукції українських виробників та відправлення її у країни Африки й Азії, які потерпають від гострої продовольчої кризи. Завдяки українській експортній зерновій ініціативі із трьох Чорноморських портів відправлено на Світовий ринок 12 млн. тон продовольства – у 40 країн світу, у яких не просто дефіцит продовольства, а жорстка криза, у яких люди голодують або на межі голоду, зокрема в Ефіопію, Ємен, Сомалі й Афганістан – повідомлено на Міжнародному установчому саміті. Саміт з продовольчої безпеки підтримали понад 20 держав. Є домовленості із багатьма

партнерами: Євросоюзом, США, Францією, Великою Британією, Німеччиною, Японією, Катаром, Канадою, Норвегією, Нідерландами, Фінляндією, Бельгією, Литвою, Чехією, Італією, Австралією, Іспанією, Швецією, Словенією, Швейцарією та іншими. Прем'єр-міністр України повідомив, що Кабінет Міністрів передбачив 900 мільйонів гривень для закупівлі пшениці та кукурудзи для Республіки Ємен, Республіки Судан, Республіки Кенія та Федеральної Республіки Нігерія на виконання програми Grain from Ukraine [43, с. 2].

**Висновки.** Згідно досліджень Олександра Белявського 2005 року, росія сплатила, майже через 90 років після Першої світової війни борги, що накопичилися, з розрахунку 1 долар за кожні 100 доларів, які була винна. А борги за ленд-лізом Сполученим Штатам після Другої світової війни були сплачені 2006 року знову ж таки одним доларом за кожні 100 доларів кредиту [44, с. 2]. Наприкінці 2005-го, першій половині 2006 року Євросоюз, а потім і США визнали, що Україна є країною з ринковою економікою.

Вересень 2022 року – діє заборона європейським страховим компаніям страхувати танкери, що перевозять російську нафту. З 5,6 млн. барелів, які росія експортує щодня, близько 4 мільйонів перевозять танкери морями, і тільки 1,6 барелів постачається трубами. Гарантії російських страховальників, підкріплені гарантіями російського уряду, не можуть влаштовувати власників танкерів. Єдиними страховальниками, яким довіряють власники танкерів – європейські страховальники, і ці власники не погодяться завантажувати російську нафту, поки танкер не буде застраховано [44, с. 2]. З 5 грудня 2022 року набуло чинності ембарго на імпорт російської нафти до ЄС морем, майже 40% усього експорту росією сирої нафти. Група семи (G7) та Австралія погодили верхню межу цін російської нафти – 60 дол. США за барель [12, с. 8]. Після 31 грудня

2022 року європейські країни погодилися не купувати взагалі російської нафти [44, с. 2].

Для вдосконалення податкової, тарифної, митної політики та політики доходів корисною є інформація Генеральної угоди про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2016-2017 роки. В Україні є ст. Кримінального Кодексу України щодо порушення недоторканності особистого життя, є Концепція боротьби з тероризмом в Україні від 05.03.2019 року № 53/2019. Згідно ст. 287 Конституції України кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідженням. Дотримання цих принципів і законів залежить від економічної ролі держави, а також від світопорядку.

Структура центрів міжнародних фінансів громіздка. Є незліченна кількість суб'єктів міжнародних фінансів. Передусім це центробанки, фінансові центри Європи, Азії, Америки, Близького Сходу. Офшори. Світовий банк / група Світового банку об'єднує чотири взаємопов'язані міжнародні фінансові інститути: Міжнародний банк реконструкції і розвитку, Міжнародну асоціацію розвитку, Міжнародну фінансову корпорацію, Агентство з гарантій багатосторонніх інвестицій і Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних суперечок. Членами МБРР можуть бути тільки ті держави, які входять в МВФ. Група Світового банку веде облік та узагальнює статистичну інформацію про зовнішній борг держав. МВФ – спеціалізована установа, яка створена для впровадження кодексу справедливих правил обміну валют і забезпечення компенсаційної фінансової допомоги країнам-учасникам у разі виникнення проблем з їх

платіжними балансами. Однак світова економічна криза підтвердила, що саме цей обов'язок МВФ має свої межі стосовно фінансування. Є ще Паризький клуб кредиторів, членами якого є успішні країни організації економічного співробітництва. Лондонський клуб кредиторів – консультативний центр комерційних банків / найбільших банків-кредиторів. Є Центральний банк Сполученого Королівства Великобританії, центральні банки окремих країн, банківські корпорації як суб'єкти міжнародних фінансів, біржі, фізичні і юридичні особи, які надають послуги або є споживачами послуг в системі міжнародних грошових потоків. Для запобігання виникненню фінансових проблем важливо знати й коригувати свою діяльність відповідно до економічних законів, принципів, моделей, а також орієнтуватись на ієрархію нормативно-правового законодавства усіх рівнів світової системи господарства.

### ***Література:***

1. Стриж О. «Найгірше для світової економіки попереду». *Високий замок* (24-30.11.2022), № 47, с.5.
2. Global Economic Prospects (January 2022). World Bank Group <[www.worldbank.org](http://www.worldbank.org).
3. Швець В. Акценти. Коментар. Що може змінити хід війни? *Високий замок*. (16-22.01.2023), № 7, с.2.
4. Цифра. *Високий Замок* (3-9.11.2022), № 44, с.7.
5. Що це було? Кажуть НЛО... *Високий замок*. (16-22.01.2023), № 7, с.2.
6. Міжнародна асоціація розвитку Світового банку (IDA).[worldbank.org#IDA20#IDAworks](http://worldbank.org#IDA20#IDAworks).
7. Ерьомін А. Китай скуповує Німеччину. *Високий замок* (3-9.11.202), № 44, с.7.



8. Малолеткова О. Світ запам'ятає цей рік як рік незламних і хоробрих українців. *Урядовий кур'єр* (31.12.2022), №277, с.1-2.
9. Національний банк України [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
10. Власенко В. «Найголовніше завдання – це перемога у війні. Ми повинні її здобути. І здобудемо!» *Урядовий кур'єр* (27.12.2022), № 273, с.2.
11. Цитата дня. *Урядовий кур'єр* (04.01.2023), № 2, с.1.
12. Національний банк України. *Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2022 року*, с.7 [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
13. Власенко В. Євродепутати закликали до всеосяжної ізоляції росії як держави-терориста. *Урядовий кур'єр* (24.11.2022), № 250, с.2.
14. Особливий акцент на контррозвідці. *Урядовий кур'єр* (14.02.2023), № 31, с.1.
15. Держава-терорист не може мати право вето в ООН. *Урядовий кур'єр* (25.11.2022), № 251, с.2.
16. Прокопчук С. План Маршала: третя обнадійлива спроба. *Урядовий кур'єр* (10.08.2022), № 172, с.4-5.
17. Власенко В. Чи можливо вигнати країну-терориста з ООН? Світова безпека. *Урядовий кур'єр* (28.12.2022), № 277, с.2.
18. Україна стала одним із лідерів вільного світу. *Урядовий кур'єр* (29.11.2022), № 275, с.2-3
19. Цитата дня. *Урядовий кур'єр* (18.01.2023), № 12, с.1.
20. МАГАТЕ завершує розміщення постійних місій на українських АЕС. *Урядовий кур'єр* (20.01.2023), № 14, с.1.
21. Центр гуманітарного розмінування поліпшить координацію між відомствами. *Урядовий кур'єр* (14.02.2023), № 31, с.1.
22. Писана Н. Приклад послідовності та активної підтримки. Допомога. Велика Британія продовжує демонструвати світу свою проукраїнську позицію. *Урядовий кур'єр* (24.01.2023), № 16, с.2.

23. Цифра дня. *Урядовий кур'єр* (26.11.2022), № 252, с.1.
24. ЄБРР посилює фінансову підтримку. *Урядовий кур'єр* (25.10.2022), № 228/1, с.1.
25. Цитата дня. *Урядовий кур'єр* (28.10.2022), № 231, с.1.
26. Індекс споживчих цін у грудні 2022 року. *Урядовий кур'єр* (12.01.2023), № 8, с.2.
27. Індекс споживчих цін у січні 2023 року. *Урядовий кур'єр* (11.02.2023), № 30, с.2.
28. Громов О. Три десятки змін. Нормотворчість. *Урядовий кур'єр* (16.09.2022), № 200, с.4.
29. Власенко В. Потрібен глобальний фонд іноземних інвестицій. *Урядовий кур'єр* (17.09.2022), № 201, с.2.
30. Громов О. Проблемні позики: від роздумів до дій. *Урядовий кур'єр* (26.01.2023), № 18, с.4.
31. Фаріон І. На фронті за Україну проливають кров, а в тилу її знекровлюють корупціонери. *Високий Замок* (26.01-01.02.2023), № 4, с.1, 3.
32. Ліщенко Ю. Будинок за 153 мільйони перейшов із профспілкової власності у приватну... Вручили підозру й затримали «чорного реєстратора». А замовник хто? *Високий замок* (2-8.02.2023), № 5, с.7.
33. Малолеткова О. Членство в Євросоюзі: не «якщо», а «коли». *Урядовий кур'єр* (14.01.2023), № 10, с. 2.
34. Ліщенко Ю. У міськраді – масштабні скорочення. *Високий замок* (3-9.11.2022), № 44, с.9.
35. Цифра дня. *Урядовий кур'єр* (02.09.2022), № 190, с. 1.
36. Шустер: Путін викрадає дітей... 17 лютого 18.30 #бацман#шустер#трансляція.
37. Цифра дня. *Урядовий кур'єр* (06.01.2023), № 4, с.1.
38. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки

і оборони України від 5 лютого 2023 року «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» від 5 лютого 2023 року № 57/2023. *Урядовий кур'єр* (07.02.2023), № 26, с.6-31.

39. Малолеткова О. Великий здобуток українського бізнесу. *Урядовий кур'єр* (06.01.2023), № 4, с. 2.

40. Цифра дня. *Урядовий кур'єр* (29.12.2022), № 27, с.1.

41. Цифра дня. *Урядовий кур'єр* (20.01.2023), № 14, с.1.

42. Відділ новин «Урядового кур'єра». Потрібне єднання всіх сумлінних лідерів держав світу. *Урядовий кур'єр* (28.10.2022), № 231, с.2.

43. Малолеткова О. Українське зерно здатне нагодувати світ. *Урядовий кур'єр* (29.11.2022), № 253, с.2.

44. Белявський О. Чи питиме Путін свою нафту? Коментар. *Високий замок* (8-14.09.2022), № 36, с.2.

### **References:**

1. Stryzh O. The worst for the global economy is ahead. *Vysoky Zamok* (24-30.11.2022), № 47, p.5.
2. Global Economic Prospects (January 2022). World Bank Group <[www.worldbank.org](http://www.worldbank.org).
3. Shvets V. Accents. Comment. What can change the course of the war? *Vysoky Zamok*. (16-22.01.2023), № 7, p.2.
4. Number. *Vysoky Zamok* (3-9.11.2022), № 44, p.7.
5. What was it? They say UFOs ... *Vysoky Zamok*. (16-22.01.2023), № 7, p.2.
6. International Development Association of the World Bank (IDA). <http://worldbank.org#IDA20#IDAworks>.
7. Yeryomin A. China is buying up Germany. *Vysoky Zamok* (3-9.11.2022), № 44, p.7.

8. Malolyetkova O. The world will remember this year as the year of indomitable and brave Ukrainians. *Uryadovyi kuryer*(31.12.2022), №277, p.1-2.
9. National Bank of Ukraine. <http://www.bank.gov.ua>.
10. Vlasenko V. The most important task is to win the war. We have to get it. And we will get it! *Uryadovyi kuryer* (27.12.2022), № 273, p.2.
11. Quote of the day. *Uryadovyi kuryer* (04.01.2023), № 2, p.1.
12. National Bank of Ukraine. *Report on financial stability. December 2022*, p.7 [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
13. Vlasenko V. MEPs called for comprehensive isolation of Russia as a terrorist state. *Uryadovyi kuryer* (24.11.2022), № 250, p.2.
14. Special emphasis on counterintelligence. *Uryadovyi kuryer*(14.02.2023), № 31, p.1.
15. A terrorist state cannot have the right of veto in the UN. *Uryadovyi kuryer* (25.11.2022), № 2p1, p.2.
16. Prokopchuk S. The Marshall Plan: a third hopeful attempt. *Uryadovyi kuryer* (10.08.2022), № 172, p.4-5.
17. Vlasenko V. Is it possible to expel a terrorist country from the UN? World security. *Uryadovyi kuryer* (28.12.2022), № 277, p.2.
18. Ukraine has become one of the leaders of the free world. *Uryadovyi kuryer* (29.11.2022), № 275, p.2-3
19. Quote of the day. *Uryadovyi kuryer* (18.01.2023), № 12, p.1.
20. The IAEA completes the placement of permanent missions at Ukrainian nuclear power plants. *Uryadovyi kuryer* (20.01.2023), № 14, p.1.
21. The Center for humanitarian demining will improve inter-agency coordination. *Uryadovyi kuryer* (14.02.2023), № 31, p.1.
22. Pysana N. An example of consistency and active support. Help. Great Britain continues to demonstrate its pro-Ukrainian position to the world. *Uryadovyi kuryer* (24.01.2023), № 16, p.2.

23. Quote of the day. *Uryadovyi kuryer* (26.11.2022), № 252, p.1.
24. EBRD strengthens financial support. *Uryadovyi kuryer* (25.10.2022), № 228/1, p.1.
25. Quote of the day. *Uryadovyi kuryer*(28.10.2022), № 231, p.1.
26. Consumer price index in December 2022. *Uryadovyi kuryer* (12.01.2023), № 8, p.2.
27. Consumer price index in January 2023. *Uryadovyi kuryer* (11.02.2023), № 30, p.2.
28. Hromov O. Three dozen changes. Rulemaking. *Uryadovyi kuryer* (16.09.2022), № 200, p.4.
29. Vlasenko V. A global fund of foreign investment is needed. *Uryadovyi kuryer* (17.09.2022), № 201, p.2.
30. Hromov O. Problem loans: from thoughts to actions. *Uryadovyi kuryer* (26.01.2023), № 18, p.4.
31. Farion I. At the front, blood is being shed for Ukraine, and in the rear it is being bled by corrupt officials. *Vysoky Zamok* (26.01-01.02.2023), № 4, p.1, 3.
32. Lishchenko Y. The house for 153 million was transferred from trade union ownership to private ownership... Suspicion was served and the "black registrar" was detained. And who is the customer? *Vysoky Zamok* (2-8.02.2023), № 5, p.7.
33. Malolyetkova O. Membership in the European Union: not "if", but "when". *Uryadovyi kuryer* (14.01.2023), № 10, p. 2.
34. Lishchenko Y. Large-scale reductions in the city council. *Vysoky Zamok* (3-9.11.2022), № 44, p.9.
35. Number of the day. *Uryadovyi kuryer* (02.09.2022), № 190, p. 1.
36. Shuster: Putin kidnaps children ... February 17, 18.30 #бацман#шустер#трансляція.
37. Number of the day. *Uryadovyi kuryer* (06.01.2023), № 4, p.1.

38. Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated February 5, 2023 "On the application and introduction of changes to personal special economic and other restrictive measures (sanctions)" dated February 5, 2023 № 57/2023. *Uryadovyi kuryer*(07.02.2023), № 26, p.6-31.
39. Malolyetkova O. A great achievement of Ukrainian business. *Uryadovyi kuryer* (06.01.2023), № 4, p. 2.
40. Number of the day. *Uryadovyi kuryer* (29.12.2022), № 27, p.1.
41. Number of the day. *Uryadovyi kuryer* (20.01.2023), № 14, p.1.
42. *Uryadovyi kuryer News Department*. We need the unity of all conscientious leaders of the world's states. *Uryadovyi kuryer* (28.10.2022), № 231, p.2.
43. Malolyetkova O. Ukrainian grain can feed the world. *Uryadovyi kuryer* (29.11.2022), № 253, p.2.
44. Byeliavskyi O. Will Putin drink his oil? Comment. *Vysoky Zamok* (8-14.09.2022), № 3, p.2.